

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Титарчука Василя Васильовича

“Адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств в Україні”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертації. Державні підприємства залишаються важливим інструментом в арсеналі більшості урядів країн світу, сприяючи формуванню цінності для держави та суспільства за наявності оптимального для їх функціонування середовища. Так, посилення світової конкуренції в пошуку джерел фінансування, висококваліфікованих кадрів та ресурсів може свідчити про те, що дедалі більше держав використовуватимуть суб'єктів господарювання державної форми власності, щоб підсилити свою конкурентну позицію в глобальній економіці.

З урахуванням зазначеного, на сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин в нашій державі актуальним є питання удосконалення механізмів регулювання господарської діяльності саме державних підприємств. Існування досить значного за обсягами виробництва державного сектору в Україні зумовлює необхідність пошуку шляхів найбільш ефективного управління державною власністю та правових відносин між державою та підпорядкованими їй суб'єктами господарювання.

Нормативно-правове регулювання господарської діяльності державних підприємств повинне забезпечувати втілення тільки оптимальних рішень, оскільки потенційні втрати суспільства від необґрунтованих розпорядчих рішень є значними. Регуляторна політика органів державної влади щодо діяльності підприємств не завжди є виправданою, оскільки на сьогодні в умовах триваючої фінансово-соціальної економічної кризи, гібридної війни з боку РФ, низьких цін на сировинні товари, які експортуються з України, постають

питання визначення нових завдань і функцій адміністративно-правового регулювання діяльності таких підприємств.

Разом із тим, теоретичні і практичні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств не розв'язані до цього часу. Тому дисертація В. В. Титарчука є актуальною, а головне своєчасною, адже спрямована на вирішення проблемних питань правового регулювання функціонування підприємств державного сектору економіки.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Високий ступінь обґрунтованості і достовірності результатів дослідження забезпечено використанням низки загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Їх застосування визначає логічну побудову дисертації та дає змогу послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання дослідження.

Безсумнівною перевагою роботи є використання значного обсягу нормативно-правових актів, як законодавчих, так і підзаконних, загальнотеоретичних наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, розробок фахівців у галузі теорії держави і права, господарського, цивільного, адміністративного права.

Дисертант поставив перед собою досить важливу мету щодо визначення базових елементів та характеристики адміністративно-правового механізму забезпечення діяльності державних підприємств, а також вироблення пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства в цій сфері. Отже, винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне монографічне дослідження, яке виконане дисертантом особисто.

Наукова новизна і практична цінність одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що відсутність належної нормативно-правової бази щодо забезпечення адміністративно-правових засобів врегулювання діяльності державних підприємств, а також необхідність проведення монографічного дослідження в зазначеній сфері зумовлюють актуальність вибору теми дисертації.

Передусім автор дисертації вдало розкрив поняття та зміст діяльності суб'єктів господарювання, заснованих на державній формі власності (с. 42–54). Слід погодитися, що державні підприємства є спеціальними суб'єктами господарювання – юридичними особами, які створені на базі відокремленої частини державної власності рішенням уповноважених органів виконавчої влади, розпорядження майном яких здійснюється на основі права господарського відання або права оперативного управління, метою функціонування яких є забезпечення ключових національних потреб (с. 43–44). Державне комерційне підприємство виконує дві основні функції: наповнення дохідної частини Державного бюджету України. У свою чергу, для казенних підприємств характерні такі функції: виступають виробничою базою забезпечення національної безпеки та громадського порядку; забезпечують соціальність економіки в частині вироблення продукції, яка обмежено випускається приватними підприємствами, але має важливе соціальне значення; забезпечують державні потреби в певній специфічній сировині для економічних та інших цілей; створюють належні умови життєзабезпечення суспільства та національного виробництва за рахунок створення природних монополій (с. 53–54).

Заслугує на увагу думка автора про те, що розвиток ринкових відносин вимагає від держави в особі органів виконавчої влади втілення в життя своєрідного симбіозу економічних і адміністративних способів і засобів урегулювання діяльності державних підприємств. У рамках цього в дисертації доводиться, що державний корпоративний сектор економіки врегульовується не лише нормами адміністративного законодавства, але й суттєво потрапляє в цивільно-правове поле (с. 81).

Автором цілком слушно особливу увагу звернено на те, що на відмінну від економічних методів державного регулювання господарської діяльності, адміністративні методи вчиняють безпосередній владний вплив держави на економічний сектор, що включає: загальні адміністративні методи регулювання – поширюються на всіх суб'єктів господарювання незалежно від

форми власності, зокрема, заборона виготовлення певних груп товарів, встановлення обов'язкових для виконання правил, методик, стандартів; спеціальні адміністративні методи регулювання – застосовуються виключно до державних підприємств, зокрема, процедура державних закупівель, оборонне замовлення, призначення та звільнення з посади керівника підприємства та ін. (с. 99–101).

У дисертації аргументовано, що повне адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств не входить до компетенції одного державного органу, а віднесено до повноважень різних відомств. Останні, виконуючи свої основні завдання, цілеспрямовано чи опосередковано вчиняють владний вплив на державні суб'єкти господарювання та можуть бути розділені на такі ланки: основоположна ланка (Президент України, Верховна Рада України); керівна ланка (Кабінет Міністрів України, міністерства); контрольна ланка (державні комітети, служби, комісії, агентства); місцева ланка (державні місцеві адміністрації) (с. 118).

Варто підтримати позицію здобувача про те, що органи виконавчої влади реалізують свої повноваження, забезпечують пріоритетні інтереси суспільства шляхом створення та адміністративно-правового врегулювання діяльності державних унітарних підприємств. Відбувається поступовий відхід від радянської моделі управління державними суб'єктами господарювання. З огляду на це необхідним є перейняття позитивного зарубіжного досвіду врегулювання діяльності державних суб'єктів господарювання щодо забезпечення ними підвищення рівня показників ефективності використання державних активів і майна (с. 141–142).

Слід також погодитися з думкою здобувача, що у зв'язку з необхідністю вдосконалення підстав притягнення керівників державних підприємств до адміністративної відповідальності потрібно прийняти Закон України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо адміністративної відповідальності керівників державних і комунальних підприємств)”, яким передбачити доповнення Кодексу новими положеннями,

зокрема ст. 166²⁴ “Здійснення особою, яка позбавлена такого права, управління державним унітарним підприємством”; ст. 166²⁵ “Неналежне управління державним унітарним підприємством”, а також внесення змін до окремих статей КУпАП.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для подальшого дослідження питань адміністративно-правового статусу та організації діяльності державних підприємств, а також визначення шляхів удосконалення правового регулювання в цій сфері.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях, положеннях, висновках і рекомендаціях, сформульованих у дисертації. Основні результати дисертації викладено в 11 наукових працях, з яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях України, дві – у наукових виданнях зарубіжних країн, чотири – тези виступів на науково-практичних конференціях. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Поряд із вищезазначеним, у дисертаційному дослідженні є спірні та дискусійні положення, недостатньо аргументовані положення, неточності, зокрема:

1. Доцільно було б приділити більше уваги розгляду питання щодо повноважень Антимонопольного комітету України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Фонду державного майна України щодо адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств. Дана пропозиція пов'язана з тим, що повноваження Антимонопольного комітету України не розкрито, інших вказаних органів влади – розглянуто лише в загальних рисах, що недостатньо для з'ясування їх ролі у відповідному напрямі державної регуляторної політики.

2. Здобувач зауважує на тому, що система легітимного втручання держави в діяльність державних підприємств передбачає прямі та непрямі методи правового регулювання їх діяльності. До непрямих методів відносяться податкові, митні, валютні та інші фінансові й економічні механізми. До прямих

методів правового регулювання діяльності державних підприємств відноситься низка загальних і спеціальних методів адміністративно-правового регулювання в аналізованій сфері. У свою чергу, не проведено порівняльного аналізу вказаних методів правового регулювання, виходячи з доцільності їх використання щодо суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

3. У ході написання дисертаційного дослідження підсумовується, що адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств включає сукупність правових заходів, пов'язаних з реалізацією організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій органів виконавчої влади щодо діяльності державних підприємств. У межах цього серед спеціальних методів адміністративно-правового регулювання розкрито зміст державних закупівель, які здійснюються суб'єктами господарювання державного сектору економіки. Доцільно було б більш детально зупинитися на характеристиці впливу органів виконавчої влади на функціонування підпорядкованих підприємств за допомогою державних закупівель.

4. У дисертаційному дослідженні бракує методологічного інструментарію стосовно формулювання ключових і базових понять та категорій дослідження, адже автор здебільшого спирається на власні наукові пошуки й умовиводи вже з існуючих понять, натомість бракує методів лінгвістики та інших наук, за допомогою яких і можна наблизитися до формування уніфікованого тезаурусу понять щодо організації діяльності державних підприємств.

5. Окрему значну увагу здобувач приділив удосконаленню вітчизняного деліктного законодавства, зокрема шляхом прийняття Закону України "Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо адміністративної відповідальності керівників державних і комунальних підприємств)". Дисертанту слід було б більш детально надати аргументи щодо вдосконалення правових підстав притягнення керівників державних підприємств до адміністративної відповідальності.

Оскільки вищезазначені зауваження мають переважно дискусійний характер, свідчать про складність та різноплановість проблем адміністративно-

правового регулювання діяльності державних підприємств, на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження В. В. Титарчука вони суттєво не впливають і не знижують його високий науковий рівень та практичне значення.

Висновок

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладені в опублікованих автором наукових статтях, тезах доповідей на конференціях. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Підсумовуючи все зазначене вище, варто відзначити, що дисертація Титарчука Василя Васильовича “Адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств в Україні” є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яка має суттєве значення для науки адміністративного права, відповідає вимогам п. 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а сам автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

заступник Керівника

Міжвідомчого науково-дослідного центру

з проблем боротьби з організованою злочинністю

при Раді національної безпеки і оборони України

кандидат юридичних наук

С. А. Шепетько